# ФУҚАРОЛАР ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШНИНГ ИЖТИМОИЙ-МАЪНАВИЙ МУНОСАБАТЛАРДАГИ АҲАМИЯТИ

**Аброр Идибоев**
Жиззах юридик коллежи директори, СамДЧТИ тадқиқотчиси.

***Аннотация.*** *Мазкур мақолада жамиятнинг ижтимоий ва маънавий ривожлантиришда фуқаролар ҳуқуқий маданият даражасининг аҳамияти борасидаги масалалар ёритиб берилган. Шунингдек, фуқароларимизнинг жамиятнинг барча соҳалари ҳуқуқий асосларини чуқур билишлари ижтимоий муносабатлар барқарорлигини таъминлашда катта роль ўйнаши илмий таҳлил этилган.*

***Калит сўзлар.*** *Жамият, ҳуқуқий давлат, ижтимоий муносабатлар, маънавий ҳаёт, фуқаро, ҳуқуқий маданият, барқарорлик.*

Жамиятнинг ижтимоий ривожлантиришда фуқаролар ҳуқуқий маданият даражасининг аҳамияти катта. Чунки, жамиятдаги ҳар қандай соҳанинг ўз ҳуқуқий ва меъёрий асослари мавжуд бўлиб, улар Конституциямиз ва энг муҳим ҳуқуқий ҳужжатларда ёритиб берилган. Шунинг учун фуқароларимиз мамлакатимизда мавжуд бўлган барча ҳуқуқий меъёрлар билан биргаликда ўзининг соҳаси бўйича тегишли ҳуқуқий маълумотларга эга бўлишлари лозимдир. Фуқароларимизнинг ўз соҳаларининг ҳуқуқий асосларини чуқур билишлари ўзлари ишлаётган тизим ва тузилмаларнинг ривожланиши учун муҳим аҳамият касб этади.

Жамиятда демократик ҳуқуқий анъаналарни ривожлантириш, қонун устуворлигини таъминлаш, фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини такомилга етказиш борасида Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегиясида “Аҳолининг ҳуқуқий маданияти ва онгини юксалтириш, бу борада давлат органларининг фуқаролик жамияти институтлари, оммавий ахборот воситалари ва таълим ташкилотлари билан ўзаро самарали ҳамкорлигини йўлга қўйиш. Тадбиркорлар ва аҳоли, айниқса унинг кам таъминланган қатламлари учун ҳуқуқий ҳужжатларни юрист иштирокисиз тайёрлаш имконини берувчи «Legal Tech» платформасини ишга тушириш” мақсади кўрсатилган.

Демак, ҳозирги замонавий жамиятда фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини ўстириш жамиятда муҳим ва устивор йўналишига айланмоқдаки, бу жараён ижтимоий ва маънавий юксалишга ҳам хизмат қилиши аниқланган. Шунинг билан биргаликда, фуқароларимизнинг ҳуқуқий маданияти ва ижтимоий фаоллигини ошириш борасида янгича ёндошувлар киритилмоқда. Ушбу ёндошувларни ижтимоий амалиётга қўллашда аҳолининг ижтимоий ва маънавий манфаатлари тизимида ҳуқуқий маданиятини юксалтиришга қаратилган чора-тадбирларнинг аҳамияти салмоқли бўлмоқда. Мазкур чора-тадбирларни амалга ошириш жараёнида маънавий-маърифий марказлар ва ҳуқуқий институтлар фаол иштирок этмоқда. Шу билан биргаликда аҳоли ҳуқуқий маданиятини юксалтириш билан боғлиқ чора-тадбирларда муносиб иштирок этадиган ҳуқуқий сиёсатни таҳлил этувчи тадқиқот институти ташкил этилди.

Фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини амалиётини кенгроқ таъминлаш, уни фуқаролар ижтимоий-маънавий ҳаётида тўла равишда намоён бўлиши бу борада олиб бориладиган дастурий ишларнинг салмоғи билан боғлиқ. Жамиятда аҳолининг ҳуқуқий маданият даражаларини ошириш борасида жуда кўплаб ҳуқуқий меъёрлар қабул қилинган. Шунга қарамасдан баъзи фуқароларнинг ҳуқуқий онг даражасини замонавий талаблар ва эҳтиёжлар даражасида юқори баҳолаб бўлмайди. Фуқароларимизнинг баъзиларида мамлакатимизда олиб борилаётган ислоҳотлар ва ҳуқуқий меъёрларнинг моҳиятини билиш даражаси бирмунча пастлигича қолмоқда.

Шундай экан, бу борада қандай жараёнларни ташкил этиш ва қўшимча чора-тадбирларни олиб бориш лозим, деган масала ҳам туғилади. Ҳуқуқий маданиятни ошириш биринчи навбатдаинсонни болалик давридан бошлаш лозим. Шунинг билан биргаликда

оила, маҳалла ва жамоатчиликнинг илғор куч сифатидаги таъсирини ҳам ошириш мақсадга мувофиқдир. Ҳуқуқий маданиятни ошириш жараёнида ижтимоий ва ҳуқуқий рекламалар ва роликлардан ҳам салмоқли равишда фойдаланиш, етарли даражада маълумотлар берадиган тарғибот маҳсулотлардан фойдаланиш муҳимдир.

Ҳуқуқий маданиятнинг юқори бўлиши ҳар қандай идора ёки ташкилотда ишловчи ходимнинг касб этикасини юқори бўлишига ҳам ижобий таъсир кўрсатади. Шунингдек, иш жойларида, яъни идоралар, корхоналар ва муассасаларда ходимлар ўз ҳуқуқий маданиятини юқори даражада намоён этишлари биринчи навбатда ўша корхонани, шу орқали жамиятни ривожланишига ижобий таъсир кўрсатади. Чунки, ҳуқуқий билим даражалари юқори бўлган ҳар қандай ходим жамиятнинг манфаатларини яхши тушунади, ижтимоий муносабатларда ўзининг ҳуқуқий саводхонлиги ва салоҳияти билан иштирок этади. А.Саиткасимовнинг таъкидлашича, “Ҳуқуқий маданиятнинг энг муҳим жиҳатларидан бири бу, қонунларга амалий фаолиятда сўзсиз итоаткорлик, қонунларга бўйсуниш, уларга тўла риоя этиш, улар асосида доимий фаолият юритиш ҳисобланади. Шунингдек, қонунларнинг ижтимоий ҳаётдаги аҳамиятини инсоннинг ўз онги ва дунёқарашида муттасил ва мукаммал ҳис этиши, ҳаётий амалиётда уларга амал қилиши ҳам ниҳояда муҳим”[1].

Хозирги замонавий шароитда ҳуқуқий маданиятнинг хусусиятлари, мезонлари ва функциялари бироз ўзгаришга учрамоқда. Бугунги кунда жамиятнинг барча соҳаларини тубдан ислоҳ қилиш шароитида ижтимоий ҳаётдаги ҳуқуқий муносабатлар ҳам ўзгаришларга учрамоқда. Ҳуқуқий меъёрлар, уларни билиш ва уларга амал қилиш маданиятини ўзлаштириш борасида аҳолининг хатти-ҳаракатлари ва интилишлари ошиб бормоқда. Чунки ўз ҳуқуқини билган ва уни амалда доимий равишда намоён бўлишни истаган ҳар бир фуқаро ижтимоий муносабатларда ўзнинг муносиб ўрнига эга бўлади.

Бугунги кунда жамиятнинг ҳар бир соҳасида ҳуқуқий маданиятни шакллантириш масалалари борасида ва фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятининг ҳудудлар даражалари борасида маълумотлар ва билимлар тўлиқ мавжуд эмас ёки яхши таҳлил этилмаган. Мазкур масала, ҳуқуқий маданиятнинг ижтимоий ҳаётдаги ўрни ва мақомини тадқиқ этиш ва бу борада маълум бир хулосаларга келишда маълум бир қийинчиликлар туғдиради. Шунингдек, давлатда олиб бориладиган ҳуқуқий сиёсатни меъёрларини белгилаш ва уни амалга ошириш тамойилларини ишлаб чиқишда ҳам бирмунча мураккабликларни келтириб чиқариш мумкин.

**Фойдаланилган адабиётлар:**

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. 2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегияси тўғрисида. 29.01.2022. https://lex.uz/docs/5841063.
2. Саиткасимов А. Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш қонун устуворлигини таъминлашнинг муҳим омили. //Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари. №2, 2021 й. –Б. 52.

[1] Саиткасимов А. Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш қонун устуворлигини таъминлашнинг муҳим омили. //Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари. №2, 2021 й. –Б. 52.